

Poglavlje 1

Sistemi za upravljanje sadržajem i uvod u sistem Joomla!

U ovom poglavlju

U današnje vreme, ako vaša Web lokacija ne nudi bogatu funkcionalnost ili uvek svež sadržaj, broj posetilaca se brzo smanjuje. Ideja da se Web lokacija održava pomoću sistema za upravljanje sadržajem (engl. *content management system*, CMS) postoji već duže vreme, ali tek odnedavno – zahvaljujući visokokvalitetnim CMS skriptovima otvorenog koda kao što je Joomla – vi i ja možemo da koristimo te moćne alatke za upravljanje sadržajem.

U ovom poglavlju je detaljno objašnjena razlika između klasične Web lokacije i one na kojoj se koristi CMS. Naveden je i kratak pregled istorije sistema Joomla i ukratko su opisane neke od njegovih mogućnosti. Ovo poglavlje daje odgovore na sledeća pitanja:

- Šta je CMS i po čemu se razlikuje od klasične Web lokacije?
- Šta je Joomla i odakle potiče?
- Šta Joomla može da uradi?
- Koji su osnovni elementi Joomla Web stranice?

Šta je CMS?

Šta je tačno sistem za upravljanje sadržajem (CMS)? Da biste bolje razumeli moć CMS-a, treba da shvatite nekoliko stvari u vezi s klasičnim Web stranicama.

Na konceptualnom nivou, imamo dva aspekta Web stranice: njen sadržaj i oblik u kojem se taj sadržaj prikazuje posetiocu. Način na koji se ta dva dela uklapaju znatno se promenio tokom protekle decenije:

- **Statičke Web stranice** Sadržaj i opis načina prikazivanja sadržaja nalaze se u istoj datoteci.
- **Web stranice s kaskadnim listama stilova (CSS)** Sadržaj je odvojen od opisa načina prikazivanja.
- **Dinamičke Web stranice** I sadržaj i uputstva za prikazivanje sadržaja razdvojeni su od same stranice.

Statičke Web stranice

Web stranicu čini skup naredaba napisanih na jeziku HTML (Hypertext Markup Language) koje opisuju čitaču Weba (engl. *Web browser*) kako da prikaže sadržaj Web stranice. Na primer, HTML kodom se može postići da se naslov „This is my web page“ prikaže većim i podebljanim slovima. Rezultat će biti nešto nalik stranici prikazanoj na slici 1.1.

SLIKA 1.1 Rezultati izvršavanja koda na Web stranici.

Ovaj način izrade Web stranica je zastareo, ali začuđujuće veliki broj projektanata i dalje pravi Web lokacije (engl. *Web sites*) tom metodom. Stranice napravljene na taj način imaju dva glavna nedostatka:

- **Teško se ažuriraju i održavaju** Ceo sadržaj prikazan na stranici („This is my web page“) i oblik u kojem se prikazuje (većim i podebljanim slovima) tesno su povezani. Ako poželite da izmenite boju slova svih naslova, moraćete da izmenite sve stranice Web lokacije, jednu po jednu.

- **Velike datoteke** Budući da je stil svakog delića sadržaja pojedinačno zadat, stranice su obimne, što znači da je potrebno više vremena da se učitaju. Većina stručnjaka se slaže da će velike datoteke nepovoljno uticati na vaše napore da optimizujete svoju Web lokaciju za mašine za pretraživanje, tj. pretraživače Weba (engl. *search engines*), zato što većina pretraživača najčešće ne indeksira potpuno sadržaj velikih stranica.

Web stranice sa CSS naredbama

Da bi se izbegli nedostaci statičkih Web stranica, tokom proteklih pet godina razvijeni su složeniji Web standardi. Web standardi su opšteprihvaćena „pravila“ koja slede čitači Weba kao što su Internet Explorer i Mozilla Firefox (u različitom stepenu – jedni više od drugih) kako bi na vašem ekranu prikazivali Web stranice u ujednačenom obliku. Jedan od tih standarda odnosi se na upotrebu kaskadnih lista stilova (engl. *Cascading Style Sheets*, CSS) za upravljanje vizuelnim oblikom, tj. načinom prikazivanja sadržaja Web stranice. CSS je jednostavan mehanizam za definisanje stila (na primer, fontova, boja, razmaka između redova – poreda) u Web dokumentima. Svi ti podaci o načinu prikazivanja najčešće se nalaze u datotekama koje su odvojene od sadržaja Web stranice i višekratno su upotrebljive za razne stranice Web lokacije.

Ako se upotrebi CSS, Web stranica sa slike 1.1 može biti nalik onoj na slici 1.2.

SLIKA 1.2 Savremena Web stranica na kojoj se koristi CSS.

Datoteka u kojoj se nalazi sadržaj Web stranice sada je znatno manja jer ne sadrži podatke o načinu prikazivanja tog sadržaja. Svi opisi stilova sada su u zasebnoj datoteci koju čitač Weba učitava i primenjuje na sadržaj Web stranice da bi se dobio konačan rezultat.

Upotreba CSS-a za upravljanje načinom prikazivanja sadržaja ima velike prednosti:

- Održavanje i menjanje stranice znatno je olakšano. Ako vam zatreba da izmenite boju svih naslova, možete izmeniti samo jedan red u CSS datoteci.
- Obe datoteke su znatno manje, pa se podaci učitavaju mnogo brže nego kada Web stranice pravite isključivo pomoću HTML-a.
- CSS datoteka će biti keširana (sačuvana) na posetiočevom lokalnom računaru, pa neće biti potrebno da se učitava s Weba kad god posetilac pređe na drugu stranicu na kojoj se koriste ista pravila za stilove.

NAPOMENA

Pogledajte Web lokaciju www.csszengarden.com. Svaka stranica na toj klasičnoj CSS lokaciji ima isti sadržaj, ali je na svaku primenjen različit skup CSS stilova. Pregledajte te stranice da biste videli isti sadržaj stilizovan na stotine načina.

ZAPAMTITE BAREM OVO

Na savremenim Web lokacijama, sadržaj je odvojen od načina njegovog prikazivanja zahvaljujući tome što se koristi CSS. U CSS datotekama nalaze se pravila koja određuju kako će sadržaj izgledati kad se prikaže na ekranu. Ista CSS datoteka može se koristiti za stranice različitog sadržaja kako bi se postigao dosledan izgled i stil cele Web lokacije.

Dinamičke Web stranice

CMS dodatno pojednostavljuje Web stranice tako što generiše dinamičke Web stranice. Dok CSS razdvaja način prikazivanja od sadržaja, CMS razdvaja sadržaj od stranice. To znači da *CMS čini za sadržaj ono što CSS čini za način prikazivanja sadržaja*. Izgleda kao da između CSS-a i CMS-a više ništa ne preostaje za samu Web stranicu. Ipak, u stvarnosti, ono što preostane može se zamisliti kao skup tačaka umetanja, tj. rezervisanih mesta (engl. *placeholders*) u strukturiranom šablonu ili rasporedu elemenata stranice. Na primer, pogledajte sliku 1.3.

Naredba „put some content here“ (ovde uneti sadržaj) nalaže CMS-u da učita određen sadržaj iz baze podataka (što bi bio „stvarni sadržaj“) i da ga umetne na zadato mesto na stranici. Šta je toliko korisno u tom triku? U stvari, veoma je moćan jer razdvaja odgovornosti pri izradi Web lokacije. Web dizajner se može baviti načinom prikazivanja, tj. stilom i razmeštanjem sadržaja unutar određenog rasporeda – rezervisanih mesta. To znači da za sadržaj – tekst i slike koje se pojavljuju na Web lokaciji – mogu biti odgovorni ljudi bez tehničkog obrazovanja, koji neće morati da znaju neki programski jezik, kao što je HTML i CSS, niti da brinu o obliku u kojem se sadržaj prikazuje. Većina sistema za upravljanje sadržajem ima ugrađene alatke za objavljivanje sadržaja na Webu.

SLIKA 1.3 Struktura CMS Web stranice.

Moguće je imati tok upravljanja sadržajem u kojem učestvuju i projektanti i autori sadržaja (slika 1.4).

SLIKA 1.4 CMS upravlja objavljivanjem sadržaja.

CMS čini stranice dinamičkim. Stranica zapravo i ne postoji dok ne pritisnete odgovarajuću vezu (engl. *link*) da biste je videli, a sadržaj može biti drugačiji kad god je posetite. To znači da se sadržaj stranice može menjati i prilagođavati na osnovu interakcije posetioca sa stranicom. Na primer, ako stavite neki artikal u korpu za kupovinu, taj artikal će se prikazivati na stranici korpe. Upisan je u bazu podataka i svaki put se umeće na „rezervisano mesto u korpi za kupovinu“. Mnoge složene Web aplikacije – na primer, forumi, korpe za kupovinu i liste gostiju, da navedemo samo nekoliko – zapravo su mini-sistemi za upravljanje sadržajem (po ovoj definiciji).

Drugi dobri primeri sistema za upravljanje sadržajem jesu blogovi (dnevnici na Webu). Blog koristi šablon pomoću kojeg prikazuje ceo sadržaj (u ovom slučaju, autorske priloge – postove), koji se lako ažurira i objavljuje na Webu. Zasluga za sve veću upotrebu CMS-a verovatno pripada delimično i ogromnom porastu popularnosti alatki za blogove kao što su Blogger i WordPress – koje su, u suštini, sistemi za upravljanje sadržajem.

ZAPAMTITE BAREM OVO

CMS potpuno razdvaja sadržaj od grafičkog dizajna i rasporeda sadržaja na stranici. To pojednostavljuje održavanje usklađenog i ujednačenog dizajna cele Web lokacije, a olakšava i izmene. Uz to, sadržaj mogu lako da dodaju i ljudi bez tehničkih znanja.

Ponuda sistema za upravljanje sadržajem veoma je bogata – od verzija namenjenih za rad u velikim kompanijama, koje koštaju 300.000 dolara, do verzija otvorenog koda, kao što je Joomla, koje su besplatne. Savremeni CMS-ovi obično se definišu prema mogućnostima koje pružaju za upravljanje sadržajem i njegovo objavljivanje. Najčešće podržavaju radne procese koji počinju od generisanja sadržaja, preko njegovog uređivanja ili odobravanja, pa do objavljivanja. Većina njih čini i znatno više: omogućava upotrebu širokog opsega proširenja (engl. *extensions*), tj. dodatnih programa (engl. *add-ons*) da bi se Web lokaciji obezbedila dodatna funkcionalnost. Za sistem Joomla postoji više od 4000 dodatnih programa koji se mogu preuzeti preko raznih foruma i lista slanja; mnogi od njih su besplatni, a dobrovoljno ih prave projektanti širom sveta. Zvanična arhiva proširenja za sistem Joomla nalazi se na adresi extensions.joomla.org.

NAPOMENA

Web lokacija extensions.joomla.org ima sistem za ocenjivanje i objavljuje recenzije. Nemojte previše verovati tim ocenama. Pošto se najbolje ocenjena proširenja prikazuju na najvišem nivou Web lokacije, više saobraćaja je usmereno ka njima i zato dobijaju još bolje ocene. Često postoje odlična proširenja, što naročito važi za novija, skrivena unutar kategorija. Vredi potrošiti sat ili dva na pretraživanje da biste pronašli proširenja koja bi mogla da vam budu korisna.

Kvalitet raspoloživih proširenja veoma je različit. Ako ih koristite na nekoj važnijoj Web lokaciji, ukažite dužno poštovanje autoru i posetite njegovu ili njenu Web lokaciju. Osim toga, obavezno detaljno testirajte proširenje pre nego što ga upotrebite na javno dostupnoj Web lokaciji.

Upotreba sistema za upravljanje sadržajem ima jedan veliki nedostatak: gledano s tehničkog aspekta, CMS može postati izuzetno složen, s hiljadama datoteka i skriptova koji u sadejstvu s bazama podataka oblikuju složenu Web lokaciju kratu raznim mogućnostima. To obično znači da CMS Web lokaciju projektuje i realizuje tehničko osoblje, a održavaju je i koriste ljudi bez tehničkog obrazovanja. Joomla je verovatno sistem koji se od svih tekućih sistema za upravljanje sadržajem najlakše podešava i omogućava da čak i korisnici sa skromnim tehničkim znanjem iskoriste njegovu moć. Svrha ove knjige je da korisnicima bez tehničkog znanja bude postupan vodič kroz proces učenja kako se prave Web lokacije kojima upravlja Joomla.

Tabela 1.1 sažima koncept „početak je težak, ali je naknadni razvoj lak“.

TABELA 1.1 Poređenje statičkih Web lokacija i sistema za upravljanje sadržajem

Statička Web lokacija	Sistem za upravljanje sadržajem
Izrada početnih Web stranica je jednostavna.	Za izradu početnih Web stranica potrebno je vreme zato što treba instalirati obimnu infrastrukturu, formirati baze podataka i napraviti šablone pre nego što sistem omogući izradu prve stranice.
Sadržaj je statičan; za menjanje sadržaja je potrebna tehnička stručnost, a više primeraka istog sadržaja treba ažurirati pojedinačno na svakoj stranici.	Sadržaj je dinamičan; može se menjati bez tehničkog znanja, a jedna izmena može da se prosledi svuda ili da važi na celoj Web lokaciji.
Dodavanje novih funkcija je teško i često je potrebno dodati namenski napisan kôd.	Većina sistema za upravljanje sadržajem imaju mnoga proširenja, tj. dodatne programe koji se lako „utaknu“ u postojeća rešenja.

Softver otvorenog koda

Jedan od činilaca koji su doprineli rastu popularnosti i lakoći upotrebe sistema za upravljanje sadržajem jeste širenje pokreta za softver otvorenog koda.

Godine 1998, Netscape je uveo univerzalno pravilo razvoja dobrog softvera tako što je izvorni kôd svog čitača Weba, Netscape, stavio na raspolaganje svima. Taj kamen temeljac bio je ključ za formiranje filozofskog pokreta među projektantima softvera u kojem softver razvijaju velike zajednice projekatanata i stavlja ju ga na raspolaganje celom svetu. (Otuda izraz *otvoren kôd*.)

Pošto se Web širi eksplozivnom brzinom, svedoci smo da softver otvorenog koda raste i sazreva toliko da postaje pogonska snaga Weba. Najznačajniji softver otvorenog koda poznat je pod zajedničkom skraćenicom LAMP:

- **Linux** Operativni sistem
- **Apache** Softver za rad Web servera
- **MySQL** Moćan softver za upravljanje bazama podataka
- **PHP** Programski jezik koji omogućava pisanje i jednostavnih i složenih skriptova za interaktivan rad s bazama podataka.

LAMP je omogućio projektantima softvera da pomoću programskog jezika PHP prave moćne aplikacije. Jedna od uže specijalizovanih oblasti koja se takođe širi jeste razvoj sistema za upravljanje sadržajem napisanih na jeziku PHP, kao što su XOOPS, PostNuke, WordPress, Drupal i Joomla.

ZAPAMTITE BAREM OVO

Joomla je primer softvera otvorenog koda. To je softver koji je osmislila i koji održava zajednica projekatanata iz celog sveta, a distribuira se potpuno besplatno.

Istorija sistema Joomla!

Joomla je moćan CMS otvorenog koda čija popularnost raste od kad je promenio prvobitno ime Mambo, 2006. godine. Njegove dve ključne mogućnosti – jednostavno administriranje i fleksibilna upotreba šablona – načinili su ga veoma upotrebljivim: koristi se kao pogonska sila za sve – od intraneta velikih firmi, do Web lokacija lokalnih škola.

Krajem 2007. godine objavljena je verzija Joomla 1.5, koja je donela značajne izmene postojećeg softvera. Izmene su dovele do jednostavnijeg načina na koji korisnici unose sadržaj, ugrađuju proširenja i upravljaju svojim Web lokacijama. Promene su bile toliko značajne da je neka proširenja trebalo napisati iz početka kako bi efikasno radila u novoj verziji. Zbog toga ćete na lokaciji extensions.joomla.org naći proširenja razvrstana u više grupa (na primer, 1.0 Native, 1.5 Legacy, 1.5 Native).

NAPOMENA

Trebalo bi da nove Web lokacije pravite pomoću poslednje stabilne verzije sistema Joomla 1.5+. Preporučljiva je upotreba proširenja obeleženih sa 1.5 Native, koja su temeljno izmenjena kako bi efikasno radila s novom verzijom, pod pretpostavkom da pružaju potrebnu funkcionalnost. Proširenja obeležena sa 1.5 Legacy, osim što sadrže manje revizije, osposobljena su za rad s novim okruženjem verzije 1.5 pomoću emulatora ugrađenog u sistem Joomla 1.5 koji, kada je aktivan, prevodi mnoge komande stila 1.0 u njihove ekvivalente u verziji 1.5. Ta proširenja rade ispravno u novoj verziji i smatraju se potpuno funkcionalnim, mada su nešto manje efikasna zbog upotrebe emulatora. U skladu s time, proširenje iz kategorije 1.5 Native pružiće nešto bolje performanse od onoga iz kategorije 1.5 Legacy, pod pretpostavkom da je u oba slučaja funkcionalnost uporediva. Proširenje tipa 1.0 Native neće raditi u novoj verziji i trebalo bi ga smatrati zastarelim zato što funkcioniše samo u okruženju Joomla 1.0.

Joomla! zajednica

Velika i aktivna zajednica je važan činilac za uspeh svakog projekta otvorenog koda. Joomla zajednica je i velika i aktivna. Zvanični forum na adresi forum.joomla.org ima (u vreme pisanja ove knjige) više od 250.000 članova, što ga čini jednom od najvećih forumskih zajednica na Webu. Uz to, postoje i mnogi forumi na međunarodnim Web lokacijama posvećenim sistemu Joomla, kao i Web lokacije autora proširenja za taj CMS. Postoje i drugi forumi nezavisnih organizacija i pojedinaca, kao što je joomlashack.com (koji se hvali sa 120.000 članova). Mada navedeni podaci nisu baš rezultat neke naučne metode merenja, ipak pružaju uvid u veličinu Joomla zajednice.

Projektovanje proširenja

Joomla je jedinstven softver među CMS-ovima otvorenog koda po broju i prirodi nezavisnih projekatata koji prave proširenja za njega. Teško je naći Joomla Web

lokaciju koja ne koristi barem jedno proširenje. Prava moć sistema Joomla leži u začuđujuće velikom broju raspoloživih proširenja.

Zanimljiva je priroda projekatata proširenja za sistem Joomla. Neuobičajeno je velik udeo komercijalnih projekatata i kompanija koji prave profesionalna proširenja za sistem Joomla. Mada se razvoj komercijalnog koda i razvoj otvorenog koda čine teško spojivim, mnogi komentatori ističu tu karakteristiku projekta Joomla kao značajan doprinos njegovom širenju.

Mogućnosti koje pruža Joomla!

Joomla pruža veliki broj mogućnosti „čim ga raspakujete“. Pošto preuzmete sistem Joomla sa www.joomla.org, dobijate zip datoteku veličine 5 MB koju treba instalirati na Web server. Kada pokrenete postupak instaliranja, raspakuju se sve datoteke i unosi određen „simulirani“ sadržaj u bazu podataka. Evo spiska dela mogućnosti koje pruža osnovna instalacija, navedenih proizvoljnim redosledom:

- Jednostavno unošenje i menjanje sadržaja pomoću editora teksta u čeonom prikazu (engl. *front-end*) glavne Web lokacije ili u pozadinskom prikazu (engl. *backend*) Web lokacije, dostupnom samo administratoru.
- Registrovanje korisnika i mogućnost ograničavanja pristupa stranicama na osnovu korisnikovog nivoa.
- Upravljanje izmenama i objavljivanjem sadržaja na osnovu više nivoa korisnika sa administratorskim statusom.
- Ankete.
- Jednostavni obrasci za kontakt.
- Javni statistički podaci o radu Web lokacije.
- Privatni detaljni podaci o saobraćaju na Web lokaciji.
- Ugrađena mogućnost pretraživanja sadržaja cele Web lokacije.
- Možnosti za slanje sadržaja e-poštom, pretvaranje u format PDF i štampanje.
- RSS (i drugi načini) distribuiranja sadržaja.
- Jednostavan sistem ocenjivanja sadržaja.
- Prenosanje sadržaja s drugih Web lokacija.

Kao što vidite, Joomla pruža neke izuzetne mogućnosti. Da bi Web dizajner ponudio sve navedene mogućnosti na statičkoj Web lokaciji, cena bi morala da bude više desetina hiljada dolara, ali to nije sve. Joomla okuplja brojnu zajednicu projekatata širom sveta (preko 30.000) koji su napravili više od 4000 proširenja za sistem Joomla, od kojih je većina besplatna. Najpopularnije vrste proširenja su sledeće:

- Forumi
- Korpe za kupovinu
- Liste slanja (bilteni)
- Kalendari

- Moduli za preuzimanje dokumenata i multimedijskog sadržaja
- Foto galerije
- Obrasci
- Imenici i profili korisnika

Svako proširenje se može instalirati unutar sistema Joomla da bi na određeni način proširilo njegovu standardnu funkcionalnost. Joomla je vrlo popularan i zbog raspoloživosti ogromnog broja i vrsta proširenja.

Da biste još detaljnije prilagodili Web lokaciju svojim potrebama, lako možete pronaći uskospecijalizovana proširenja, kao što su sledeća:

- Moduli za rad s receptima
- Sistemi za pomoć korisnicima
- Praćenje pecaroških turnira
- Postavljanje Googleovog sistema oglašavanja AdSense
- Upravljanje s više Web lokacija
- Održavanje lista nekretnina
- Rezervisanje hotelskih soba.

Sigurno ste već shvatili suštinu!

ZAPAMTITE BAREM OVO

Joomla pruža vrlo bogatu funkcionalnost već u standardnom paketu. Pomoću besplatnih ili jeftinih komercijalnih proširenja može se dalje nadograditi za gotovo svaku užespecijalizovanu primenu.

U prilogu B, „Primeri upotrebe sistema Joomla“, navedeno je nekoliko primera Web lokacija raznih namena i iz raznih oblasti, čija je pogonska sila Joomla i neka od pomenutih proširenja.

Elementi Joomla! Web lokacije

Joomla Web lokacija sadrži više elemenata čije sadejstvo proizvodi Web stranicu. Tri glavna elementa Web lokacije su sadržaj, šabloni i moduli. Sadržaj je srž Web lokacije, šablon određuje način na koji se on prikazuje, a moduli dodaju dinamičku funkcionalnost oko ivica glavnog dela stranice.

Zamislite ta tri elementa kao tri noge koje drže stolicu. Bez jedne od njih, stranica (stolica) bi se prevrnula.

Slika 1.5 prikazuje lokaciju www.compassdesigns.net – popularan blog čija je tema Joomla. (U redu, priznajem, to je moja Web lokacija koju besramno reklamiram!)

Slika 1.6 ističe dva od tri elementa Joomla stranice – sadržaj i module. Treći element, šablon, prisutan je u obliku boja, grafike, rasporeda elemenata na stranicama i fontova (što su sve sastavni delovi šablona).

The screenshot shows the Joomla! Web lokacija website. At the top, there is a navigation menu with links for Home, Services, Templates, Tutorials, Profiles, Blog, and Library. Below the navigation, there is a search bar and a list of Joomla! tutorials. The main content area features a table of Joomla! tutorials with columns for Date, Date Title, and Views. The right sidebar contains several modules, including a RSS feed, a Joomla! Blog, a Joomla! Profile, a Joomla! Login Form, and a Joomla! Comment form.

Date	Date Title	Views
Friday, 19 September 2008	How to install Joomla 1.5	27234
Friday, 08 September 2008	Creating a Blog Site With Joomla	47040
Friday, 28 July 2008	Content is King! It Begins with a Guide to organizing content in Joomla	69102
Wednesday, 10 March 2008	Joomla! Template Tutorial	222841
Sunday, 04 January 2008	Installing An existing, third template, 3.01 and 4.0	27103
Sunday, 11 December 2007	4 - Installing a Template for Joomla 1.5	30779
Thursday, 01 December 2007	An incomplete Guide to 4.0	17402
Wednesday, 30 November 2007	Joomla 1.5.1-3 Step-By-Step Tutorial	48862
Monday, 21 November 2007	5 - Making a Joomla! Joomla! Theme for your Joomla! website	108479
Sunday, 11 November 2007	4 - A Blank Template (1.5) for Joomla	60120
Sunday, 11 November 2007	3 - How to Design Joomla	51448
Sunday, 28 November 2007	2 - Installing Joomla! 1.5.1 and the blank Joomla! template	79422
Wednesday, 02 November 2007	1 - Creating a Joomla! Joomla! website	79462
Tuesday, 31 October 2007	Use Page Finder to allow	7120

SLIKA 1.5 Joomla Web lokacija www.compassdesigns.net.

Na ovoj Joomla Web stranici, glavni sadržaj je širok središnji stubac sa listom veza koje vode ka lekcijama o sistemu Joomla. U stupcu na desnoj strani, kao i u gornjem i donjem delu, prikazano je nekoliko modula. Raspored i mesto prikazivanja sadržaja određuje šablon, zajedno sa CSS datotekama za stilove (ako ih ima) koje šablon referencira.

Sadržaj

Najvažniji deo Web lokacije je sadržaj – što je „meso i krompir“ Web stranice, to jest bitan deo u središtu stranice u koji posetilac gleda; verovatno ste čuli izraz „sadržaj je car“. Joomla, kao CMS, omogućava da sadržaj efikasno unosite, objavljujete i upravljate njime. Sadržaj je organizovan u celine kojima se lako upravlja i koje se zovu *tekstovi* ili *članci* (engl. *articles*). Joomla zapravo ima određeno ime za osnovni element stranice: *glavni deo stranice* (engl. *mainbody*). To je obično najširi stubac i postavlja se u središte stranice.

SLIKA 1.6 Elementi Joomla Web lokacije.

Sadržaj koji se prikazuje u glavnom delu stranice nastaje zahvaljujući onom što Joomla zove *komponenta*. U sistemu Joomla, najveća i najvažnija komponenta je ona koja upravlja svim tekstovima (člancima), tj. pojedinačnim sastavnim elementima sadržaja Web lokacije. U stvari, komponente su toliko važne da se ti sastavni elementi često nazivaju *elementi sadržaja* (engl. *content articles*). U standardnoj instalaciji sistema Joomla, postoji još nekoliko komponenta koje generišu određenu vrstu sadržaja u glavnom delu stranice, kao što su veze (komponenta Web Links) i osobe za kontakt (komponenta Contacts).

Za generisanje sadržaja u glavnom delu stranice možete iskoristiti i mnoge komponente čiji su autori nezavisni projektanti. Takvi primeri su forumi i korpe za kupovinu.

ZAPAMTITE BAREM OVO

U *glavnom delu* Joomla Web stranice, prikazuje se sadržaj koji generiše određena *komponenta*. U sistemu Joomla, najvažnija je komponenta što upravlja s jednim ili više elemenata sadržaja koji se čuvaju u bazi podataka kao *tekstovi* (*članci*) i prikazuje ih.

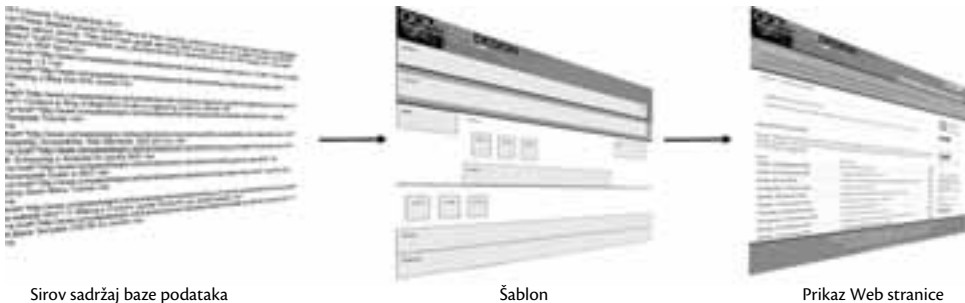
Šabloni

Šablon (engl. *template*) jeste grupa pravila o načinu prikazivanja komponenata i modula na stranici i njihovom rasporedu na ekranu. Šablon određuje raspored elemenata na Web stranici. Šablon, zajedno s pridruženim CSS datotekama, takođe određuje, na primer, koliko se stubaca prikazuje i koje su boje naslovi. Šablon igra ulogu filtra (ili sočiva) koji upravlja svim aspektima predstavljanja sadržaja na Web stranici. Nema vlastiti sadržaj, ali može sadržati logotipove.

NAPOMENA

Često ćete naići na to da se šabloni tretiraju kao vrsta proširenja, zajedno s komponentama i modulima. Koncept šablona prikazan je na slici 1.7, gde se vidi da se od sirovog sadržaja iz baze podataka pomoću šablona dobija konačni oblik Web stranice koja se prikazuje korisniku.

SLIKA 1.7 Kako se formira Web stranica iz baze podataka sistema za upravljanje sadržajem.

Moduli

Moduli su kratki, funkcionalni blokovi koji se najčešće prikazuju raspoređeni oko glavnog dela stranice; na primer, anketa, obrazac za prijavljivanje ili najnovije vesti. Moduli mogu prikazivati određeni sadržaj iz baze podataka koji može, ali ne mora biti povezan sa sadržajem u glavnom delu stranice (kao što su tekstovi na istu temu). Takođe, mogu Web lokaciji obezbediti funkcionalnost kao što je upravljanje tekućim statusom korisnika, prelazanje na druge stranice ili pretraživanje Web lokacije.

U primeru prikazanom na slici 1.6, moduli se nalaze u gornjem delu stranice a svrha im je da omogućće pretraživanje Web lokacije i prikažu meni. Desni stubac sadrži modul za RSS prenos, obrazac za prijavljivanje korisnika na Web lokaciju i najnovije vesti. U donjem delu stranice nalazi se obrazac za prijavljivanje korisnika na listu slanja.

Komponente i moduli se često nazivaju zajedničkim imenom *proširenja* (engl. *extensions*) zato što proširuju funkcionalnost Web lokacije.

ZAPAMTITE BAREM OVO

Web lokacija zasnovana na sistemu Joomla sastoji se od sadržaja (tekstovi i druge vrste sadržaja koji se prikazuju zahvaljujući odgovarajućim komponentama), šablona i modula. Pomoću šablona se bira i razmešta sadržaj koji treba da se pojavi na stranici, i upravlja se svim prezentacionim i estetskim aspektima Web stranice. Šablon nema vlastiti sadržaj (osim što može sadržati logotipove).

Sažetak

Joomla je odličan CMS koji može biti pogonska sila složenih dinamičkih Web lokacija – po povoljnoj ceni ili sasvim besplatno. U ovom poglavlju su opisane opšte odlike sistema za upravljanje sadržajem, istorija sistema Joomla, šta Joomla može da uradi i od čega se sastoji Web stranica zasnovana na sistemu Joomla.

Razmotrili smo sledeće ključne činjenice:

- CMS razdvaja sadržaj Web stranica od grafičkog dizajna. To pojednostavljuje održavanje ujednačenog i usklađenog izgleda cele Web lokacije i olakšava izmene. Takođe olakšava unošenje sadržaja ljudima bez tehničkog obrazovanja.
- Joomla je primer softvera otvorenog koda. Napravila ga je zajednica projektanata rasutih širom sveta, a na raspolaganju je potpuno besplatno.
- Joomla pruža bogatu funkcionalnost već u osnovnom paketu. Pomoću gotovih besplatnih (GPL) i jeftinih (komercijalnih) proširenja koja se mogu preuzeti sa adrese extensions.joomla.org i sa drugih lokacija s komercijalnim proširenjima, sistem Joomla se može proširiti dodatnim mogućnostima da bi se zadovoljile potrebe gotovo svake specijalizovane aplikacije.
- U glavnom delu Joomla Web stranice prikazuje se sadržaj generisan pomoću određene komponente. Najvažnija komponenta je ona koja upravlja tekstovima (člancima) uskladištenim u bazi podataka, bira ih i prikazuje.
- Joomla Web lokacija se sastoji od sadržaja (generišu ga komponente), šablona i modula. Šablon određuje koji se sadržaj prikazuje na Web stranici i kako se razmešta. Uz to, šablon upravlja svim vizuelnim aspektima Web stranica. Nema vlastiti sadržaj, ali može sadržati logotipove.
- Na savremenim Web lokacijama, sadržaj je razdvojen od prezentacije (tj. načina predstavljanja na ekranu) pomoću tehnologije poznate kao kaskadne liste stilova (Cascading Style Sheets, CSS). Šabloni koriste CSS stilove za upravljanje izgledom sadržaja koji se prikazuje pomoću šablona.